

SUMMARY

Tertyshnyk V. M. Integrative model of the principle of immunity of private life and its implementation in criminal proceedings. The article reveals peculiarities of the integrative foundations of immunity private life of a person, its place and significance in the system of the principles of law, in general, and criminal procedural law, in particular. The conceptual model of the legal definition of the principles of immunity private life in the sphere of justice and its constituent elements. Analyses the issues of application of the immunity's private life principles to overcoming competition of legal norms, solving the problems of legal fiction and collisions, quality assurance and harmonization of legislation, strengthening guarantees of protection Human rights and freedoms, development of doctrine, procedural form and certain institutes of criminal process.

The author has proposes to supplement the criminal procedural law with the new rule "Privacy of a person's life" of the following content: "The area of a person's private life is the circumstances of the person's existence and vital activity, data on the health and physical development of the person, confidentiality of creative and spiritual life, circumstances of personal communication and relationships with others, the content of private diaries, letters and memos, lifestyles and all other confidential circumstances of a person's existence that he/she does not consider necessary or possible to disclose.

In criminal proceedings, the authorities of inquiry, the investigating prosecutor and the court must take the necessary measures to ensure the individual's privacy.

Prospects for further study of the problem are seen in the development of a doctrinal model of the principles of criminal procedure law, and in the future - a new Criminal Procedural Code of Ukraine, whose prescriptions would be doctrinal correct, would correspond to the strategy of building a rule of law, would balance private and public interests, national law and harmony international standards for the protection of human rights.

Keywords: *principles of law, privacy of a person, procedural form, legal certainty, protection of human rights.*

УДК 343.133

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-153-160

Юрчишин В. М. ©

доктор юридичних наук, доцент
(Чернівецький юридичний інститут
Національного університету
«Одеська юридична академія»)

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ В ОСОБИ В ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Стаття присвячена з'ясуванню поняття, сутності, юридичної природи біологічних зразків для проведення експертизи у кримінальному провадженні. Узагальнено правові основи отримання зразків для експертизи. Виокремлено мету, підстави й завдання відібрання біологічних зразків. Розкрито процесуальні й тактичні особливості відібрання біологічних зразків в особи на організаційно-підготовчому й наступному етапах, охарактеризовано способи фіксації відібраних біологічних зразків. Досліджено процесуальні повноваження слідчого, прокурора, слідчого судді та суду під час примусового відібрання біологічних зразків у підозрюваного, обвинуваченого.

Ключові слова: *слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, примусове відібрання біологічних зразків, особа.*

© Юрчишин В. М., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0238-678X>

kafkrim@ukr.net

Постановка проблеми. Вимоги сьогодення ставлять перед органами досудового розслідування завдання впровадження в систему доказів більш широких сучасних можливостей судових експертиз. Під час проведення досудового розслідування за матеріалами кримінального провадження у працівників слідчих підрозділів нерідко виникає необхідність у призначенні ідентифікаційних досліджень з обов'язковим направленням до експертної установи, крім об'єктів експертного дослідження відповідних порівняльних зразків.

Слідами злочинів, що залишаються на місці події, тілі й одязі учасників злочинної дії, часто є об'єкти біологічного походження: індивідуальний запах людини, волосся, кров, сперма, вагінальні виділення, слина тощо або їх фрагменти.

Наявність подібних об'єктів зумовлена насамперед злочинними діями осіб, які заподіюють тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості потерпілим під час вчинення грабежів, розбоїв, звалтувань, убивств та інших кримінальних правопорушень, а також активним опором потерпілої особи, боротьбою, яка супроводжується нерідко заподіянням ушкоджень зловмиснику.

Досягнення біологічних наук досить давно використовують криміналісти для розкриття й розслідування злочинів. Досвід використання технологій білкового та молекулярно-генетичного дослідження у практиці роботи правоохоронних органів переконливо свідчить про те, що завдяки їм ефективність розслідування багатьох видів злочинів може бути суттєво підвищена. Водночас багато сучасних доробок достатньою мірою не знайшли відображення в методичних рекомендаціях і в практичній діяльності правоохоронних органів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання процесуального порядку й тактики проведення слідчих (розшукових) дій на фундаментальному рівні розглядали Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, В.Д. Басай, І.В. Басиста, В.П. Бахін, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, В.В. Бірюков, А.Ф. Волобуєв, В.К. Весельський, В.І. Галаган, В.Г. Гончаренко, І.В. Гора, В.Я. Горбачевський, Н.М. Дяченко, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, Н.С. Карпов, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.А. Колесник, О.Н. Колесниченко, В.П. Колмаков, В.О. Коновалова, М.В. Костицький, І.І. Котюк, С.С. Кудінов, В.С. Кузьмічов, В.В. Лисенко, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, Г.А. Матусовський, М.А. Погорецький, М.В. Салтєвський, О.С. Саїнчин, В.М. Стратонов, О.В. Таран, О.Ю. Татаров, В.В. Тищенко, Л.Д. Удалова, В.Г. Хахановський, П.В. Цимбал, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, Ю.М. Чорноус, Ю.В. Шепітько та інші науковці.

Ці автори зробили значний внесок у теорію кримінального процесу, криміналістики і практику розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Та попри це слід зазначити, що їх доробки не вичерпують усієї сукупності питань, пов'язаних з особливостями отримання біологічних зразків в особи. Зокрема, малодослідженими залишаються організаційні й тактичні аспекти відібрання таких зразків, способи їх фіксації.

Таким чином, необхідність вирішення й удосконалення наведених проблем у подальшому й зумовила вибір теми статті. Її актуальність пов'язана, з одного боку, із невідкладними завданнями посилення протидії кримінальним правопорушенням, необхідністю вдосконалення тактики проведення слідчих (розшукових) дій, а з другого – потребами практики в науково обґрунтованих методичних рекомендаціях з отримання різних видів зразків для експертизи.

Мета статті полягає в комплексному науковому висвітленні особливостей отримання біологічних зразків для експертизи в кримінальному провадженні та розробленні на цій основі теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на подальше вдосконалення тактики відібрання біологічних зразків.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 131–1 Конституції України в Україні діє прокуратура, яка здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію та процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за не-

гласними та іншими слідчими й розшуковими діями органів правопорядку;

3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [1, с. 57].

На відміну від інших функцій прокурора, процесуальне керівництво забезпечує якісне розслідування кримінального правопорушення, що має безпосереднє й вирішальне значення як для складання чи затвердження обвинувального акта (кримінального позову), відмови в його затвердженні прокурором, так і на формування позиції в суді як публічного обвинувача [2, с. 62]. А щоб мати таку впевненість, прокурор зобов'язаний оперативню керувати досудовим розслідуванням, спрямовувати й координувати його. Тільки на базі такого керівництва процесуальною діяльністю органів досудового розслідування, безпосередньої участі у проведенні слідчих (розшукових) дій, своєчасного виправлення помилок, допущених у ході розслідування кримінального правопорушення, прокурор може забезпечити швидке, повне, всебічне й неупереджене його розслідування, а отже, матиме фактичну та юридичну можливість як публічний обвинувач твердо й послідовно відстоювати із судової трибуни свою думку з питань доказування кримінального правопорушення та винуватості обвинуваченого.

Більше того, ч. 2 ст. 25 Закону України від 14 жовтня 2014 р. «Про прокуратуру» [3] закріплює обов'язковість письмових вказівок прокурора, які він дає органам досудового розслідування відповідно до кримінального процесуального законодавства. Законодавець особливо наголошує на негайному виконанні цих вказівок. Така редакція зазначеного Закону не залишає ніяких сумнівів щодо наявності у прокурора самостійної функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням, бо законодавець поширює цю функцію на всі слідчі підрозділи, незалежно від їх відомчої підпорядкованості.

Керівництво слідством – нова функція прокурора. Позбавляючи прокуратуру функції розслідування, КПК України закріплює нову, за якою прокурор не тільки наглядає за слідством, а й керує ним [4, с. 82], а також на підставі п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор уповноважений доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом [12].

Якість досудового розслідування забезпечується передусім швидким, повним, усебічним і неупередженим установленням усіх обставин кримінального правопорушення; об'єктивністю прийнятих рішень; умілим використанням науково-технічних засобів; спеціальними знаннями експертів і спеціалістів; застосуванням ефективних методик розслідування; правильним плануванням розслідування кримінального правопорушення в цілому та кожної слідчої (розшукової) дії зокрема; висуненням і перевіркою обґрунтованих версій; своєчасним та обґрунтованим застосуванням примусових заходів процесуального характеру тощо. Саме на все це й спрямоване процесуальне керівництво розслідуванням кримінального правопорушення з боку прокурора. Інакше кажучи, через процесуальне керівництво прокурор допомагає слідчому професійно й ефективно виконувати поставлені перед ним завдання під час розслідування злочину [5, с. 48].

Зокрема, прокурор може запропонувати слідчому провести конкретну слідчу (розшукову) дію, перевірити додаткову версію, допомогти правильно сформулювати повідомлення про підозру в плані його змісту, стилю, правової кваліфікації тощо. Подібна допомога офіційно не регламентується законом, але об'єктивно впливає із поняття керівництва [6, с. 140]. На практиці прокурору не завжди потрібно застосовувати владно-розпорядчі повноваження. Він може обмежитися усними зауваженнями рекомендаційного характеру, але за необхідності прокурор користується і владно-розпорядчими повноваженнями, визначеними законом.

По-перше, прокурор – основний суб'єкт сторони обвинувачення, який у досудовому розслідуванні займається підготовкою до суду, з подальшим офіційним оформленням, обвинувального акта. По-друге, обвинувальний акт може бути підготовленим та офіційно оформленим винятково на базі якісно розслідуваного кримінального правопорушення. По-третє, звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медично-

го чи виховного характеру, клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності – виключне право прокурора. По-четверте, усі негативні наслідки в разі направлення в суд неякісних матеріалів досудового розслідування покладаються не на слідчого, а винятково на прокурора. То чи може в такій ситуації прокурор бути пасивним спостерігачем за діяльністю органів досудового розслідування? Відповідь очевидна: без активного процесуального керівництва прокурор не виконає поставлених перед ним завдань у досудовому розслідуванні [7, с. 495].

З метою усунення, а головне – попередження порушень норм кримінального процесуального закону, охорони прав і законних інтересів учасників і сторін процесу, забезпечення якісного розслідування кримінального правопорушення, законодавець наділяє прокурора широкими владно-розпорядчими повноваженнями. Ці повноваження, визначені ст. 36 КПК України, є різними за змістом, але всі вони підпорядковані забезпеченню успішної реалізації функцій прокурора. Одні й ті ж повноваження одночасно можуть забезпечувати реалізацію різних функцій. Наприклад, одним із таких «універсальних» повноважень є право прокурора давати письмові доручення органам досудового розслідування про проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. Це повноваження прокурор може використовувати під час реалізації будь-якої своєї функції. Слідчі зобов'язані виконувати доручення прокурора. Невиконання вказівок прокурора тягне за собою передбачену законом відповідальність (ч. 3 ст. 39 КПК України). 95 % опитаних прокурорів і слідчих доручення прокурора у розслідуваних кримінальних правопорушеннях пов'язують із його процесуальним керівництвом досудовим розслідуванням [17, с. 421].

Реалізуючи функцію процесуального керівництва, прокурор забезпечує якісне проведення не тільки окремих слідчих (розшукових) дій, а й якісне розслідування кримінального правопорушення в цілому [8, с. 25].

Ми погоджуємося з думкою Р. Сафроняка, що вказівки та доручення прокурора, які містяться в матеріалах кримінального провадження, – яскраві свідчення його наполегливості й персональної відповідальності за повноту проведеного розслідування, за встановлення істини у справі [9, с. 68].

Як уже зазначалося, для успішної реалізації функції процесуального керівництва діяльності органів досудового розслідування прокурор також наділений правом брати участь у проведенні слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, а в необхідних випадках особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК України, із метою збирання доказів.

Збирання доказів – діяльність суб'єктів доказування в межах їх повноважень та наданих законом прав, із відшукування (виявлення), сприйняття (одержання) і процесуального оформлення (фіксації) у встановленому законом порядку доказів [10, с. 147].

Початковим етапом формування доказів виступає їх збирання, зміст якого під час досудового розслідування полягає в отриманні доказів за допомогою способів, визначених КПК України, та їх закріпленні (фіксації) у передбаченому ним порядку [11, с. 235].

Відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [12].

Висновок експерта – це письмовий документ, який містить відомості про обставини, що мають значення для справи (кримінального провадження), які встановлені експертом під час дослідження наданих йому матеріалів із застосуванням спеціальних знань [13, с. 17–18].

Для проведення експертизи слідчому, прокурору необхідно надати експерту еталонний матеріал (зразки).

Зважаючи на обмежений обсяг статті, зупинимося тільки на дослідженні процесуальної процедури відбирання біологічних зразків в особи примусово.

Ст. 245 КПК України регламентує отримання зразків для експертизи. У разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи їх відбирає сторона кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею.

У ч. 2 ст. 245 КПК України закріплено відсилочну норму, згідно з якою порядок відбирання зразків із речей і документів устанавлюється відповідно до положення про тимчасовий доступ до речей і документів (ст.ст. 160–166 КПК). Натомість відбирання біологічних зразків в особи за її згодою здійснюється за правилами, передбачени-

ми ст. 241 КПК (ч. 3 ст. 245 КПК). У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому ст.ст. 160–166 КПК, має право дозволити слідчому, прокурору здійснити відбирання біологічних зразків примусово [14, с. 752–753].

Закон обмежує коло учасників кримінального провадження, які можуть відбирати біологічні зразки примусово. Так, у примусовому порядку біологічні зразки можуть бути отримані виключно слідчим, прокурором на підставі ухвали слідчого судді або суду, винесеної за результатами клопотання сторони кримінального провадження (ч. 3 ст. 245 КПК). Однак це не означає, що слідчий, прокурор не можуть залучити до примусового відбирання зразків експерта, спеціаліста чи медика.

Загалом, усіх суб'єктів, які беруть участь у проведенні будь-якої передбаченої Кримінальним процесуальним кодексом дії, умовно поділяють на дві групи: обов'язкові й факультативні. До першої групи належать посадові особи, які, власне, проводять процесуальну дію і несуть повну відповідальність за її законність та обґрунтованість, – насамперед це органи досудового розслідування, а також інші особи, без участі яких провести процесуальну дію неможливо (допитуваний, особа, у якої відбирають зразки тощо). Крім того, під час проведення ряду слідчих дій неодмінними їх учасниками є поняті, статисти, спеціалісти, перекладачі тощо [15, с. 40].

Суб'єктів другої групи залучають до участі у проведенні процесуальних дій на розсуд слідчого або за клопотанням зацікавлених у цьому осіб, із метою всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин, які встановлюють чи перевіряють під час проведення таких дій. До них, зокрема, належать обвинувачений, підозрюваний, потерпілий, свідок, спеціаліст, захисник, законний представник [16, с. 149].

Отримати біологічні зразки згідно з нормами чинного кримінального процесуального законодавства можна у вичерпного кола учасників кримінального провадження, а саме: у підозрюваного, обвинуваченого, свідка й потерпілого. Під час відбирання зразків можуть бути присутні: захисник підозрюваного, обвинуваченого, його законний представник (ст.ст. 44, 46 КПК України), адвокат свідка (п. 2 ч. 2 ст. 66 КПК України), представник та законний представник потерпілого (ч. 4 ст. 58, ст. 59 КПК України). До проведення цієї слідчої дії можуть також, за потреби, бути залучені й інші учасники, наприклад, спеціалісти (ч. 2 ст. 71 КПК України), експерти, лікарі (ч. 2 ст. 241 КПК України), перекладачі (ст. 68 КПК України), поняті (ч. 7 ст. 223 КПК України).

Що стосується суб'єктів прийняття рішення про отримання зразків для дослідження, то ними згідно з чинним Кримінальним процесуальним кодексом є: 1) сторона обвинувачення; 2) сторона захисту; 3) слідчий суддя на стадії досудового розслідування; 4) суд на судових стадіях.

Із набранням чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом процесуальна регламентація отримання зразків для експертизи зазнала суттєвих змін. У КПК України 1960 р. не було прямо передбачено можливості примусового відбирання зразків для експертного дослідження. Тому в разі, якщо особа категорично відмовлялась від надання зразків, а переконання слідчого не давали результату, цю слідчу дію не проводили. Новим КПК України передбачено можливість примусового відбирання біологічних зразків (ч. 3 ст. 245).

Ст. 199 КПК України 1960 р. встановлювала, що вилучення або відбирання зразків для експертного дослідження здійснюється на підставі постанови слідчого [12]. Ч. 3 ст. 245 та ч. 2 ст. 241 КПК України 2012 року суб'єктами прийняття рішення про отримання біологічних зразків для експертизи визначено: 1) прокурора, який уповноважений винести постанову про отримання біологічних зразків; 2) слідчого суддю, суд, які за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому ст.ст. 160–166 Кодексу, мають право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Отже, процесуальна самостійність слідчого у прийнятті рішення про отримання біологічних зразків за новим Кримінальним процесуальним кодексом суттєво обмежена. У разі виникнення необхідності отримання біологічних зразків для забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні, слідчий повинен звернутися в першу чергу до прокурора й отримати його постанову, в іншому випадку для отримання зразків немає юридичних підстав.

Отримання біологічних зразків від людини є слідчою (розшуковою) дією, пов'язаною з втручанням у сферу основоположних конституційних прав і свобод, які в демократичному суспільстві визнаються непорушними. Отримання біологічних зразків може бути здійснене в примусовому порядку. Саме тому закон встановлює ускладнену процедуру прийняття рішення про проведення таких дій, що, на нашу думку, є цілком виправданим. Прийняття слідчим одноособового рішення про отримання зразків, скажімо, волосся чи нігтів, могло б бути достатнім, однак отримання більшості біологічних зразків потребує втручання в організм людини, ставить під загрозу її життя і здоров'я, честь і гідність, особисту недоторканність. Віддання в цьому випадку компетенції щодо прийняття процесуального рішення про проведення слідчої (розшукової) дії щодо отримання біологічних зразків слідчому судді, суду вважаємо цілком правильним.

На окрему увагу заслуговує залучення осіб зі спеціальними знаннями під час отримання зразків для експертизи. Ст. 71 КПК України визначає статус спеціаліста у кримінальному провадженні – це особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Частина 2 цієї ж статті встановлює, що спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду. Ч. 1 ст. 241 також передбачає участь судово-медичного експерта або лікаря у проведенні як освідування, так і отримання біологічних зразків за наявності необхідності. Таким чином, закон наділяє слідчого, прокурора правом вирішення питання щодо необхідності участі спеціаліста в отриманні біологічних зразків.

Висновки:

1. Передумовою отримання зразків для експертизи на стадії досудового розслідування є звернення сторони кримінального провадження за проведенням експертизи (постанова слідчого чи прокурора про доручення проведення експертизи) в разі згоди добровільно подати біологічні зразки або призначення за клопотанням сторони обвинувачення здійснити відбирання біологічних зразків примусово в особи для проведення експертизи (за клопотанням слідчого судді, ухвалою слідчого судді). Таким чином, достатньою або законною підставою для отримання таких зразків як у підозрюваного, обвинуваченого, так і в потерпілого чи свідка є фактична необхідність у них під час проведення експертизи у кримінальному провадженні.

2. За метою отримання, придатністю для вирішення експертних задач зразки можна поділити на такі, які використовують для вирішення ідентифікаційних задач, і такі, які використовують для вирішення неідентифікаційних задач – діагностичного і класифікаційного характеру чи пов'язаних із ситуаційними задачами. Таким чином, кінцевою метою отримання біологічних зразків є одержання стороною кримінального провадження або судом обґрунтованого висновку експерта, складеного як на основі дослідження цих зразків, так і на основі їх порівняння з доказами, що є у справі. Іншого законодавство України не передбачає, тому для отримання зразків з іншою метою немає підстав.

3. Завданням отримання зразків можна вважати збір еталонного матеріалу (зразка), що може бути використаний для проведення порівняльного експертного дослідження доказу, наявного у кримінальному провадженні.

4. Суб'єктами прийняття рішення про отримання біологічних зразків для експертизи згідно з чинним Кримінальним процесуальним кодексом України є сторона обвинувачення, сторона захисту, слідчий суддя на стадії досудового розслідування, суд на судових стадіях.

Список використаних джерел

1. Конституція України: чинне законодавство: офіц. текст. Київ: Алерта, 2016. 80 с.
2. Толочко О. Правова природа процесуального керівництва прокурором досудовим слідством. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 2. С. 60–64.
3. «Про прокуратуру»: Закон України від 14 жовтня 2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 87. Ст. 2471.

4. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Вид. 15-те, доповн. і перероб. Київ: Правова Єдність, 2018. 854 с.
5. Савицький В. М. Очерк теории прокурорского надзора в уголовном судопроизводстве. Москва: Наука, 1975. 382 с.
6. Тушев А. А. Прокурор в уголовном процессе Российской Федерации / науч. ред. докт. юрид. наук, проф. И. Ф. Демидов. Санкт-Петербург: Издательство Р. А. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. 325 с.
7. Юрчишин В. М. Роль і місце прокурора у досудовому провадженні. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць* / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. В. М. Др'омін. Одеса: Юрид. літ., 2012. Вип. 64. С. 489–497.
8. Скаредов Г. И. Участие прокурора в следственных действиях. Москва, 1987. 212 с.
9. Сафроняк Р. Процесуальне становище сторони обвинувачення. *Вісник прокуратури*. 2013. № 4. С. 67–73.
10. Кримінальний процес: підручник / [О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.]; за заг. ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків: Право, 2018. 584 с.
11. Ковальчук С. О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2017. 618 с.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: редакція від 22.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
13. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І.В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Конституційного Суду України, Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ: довідкове видання. У 2 т. Т. 1. Досудове розслідування / уклад.: А.В. Столітній, М.І. Снігар, С.Д. Нестеренко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук А.В. Столітнього. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 976 с.
15. Козак О. В. Одержання зразків для експертного дослідження у кримінальному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Донецьк, 2011. 207 с.
16. Шейфер С. А. Следственные действия: Система и процессуальная форма. Москва: ООО Изд-во «Юрлитинформ», 2001. 208 с.
17. Юрчишин В.М. Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія і практика: дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09. Запоріжжя, 2017. 442 с.

Надійшла до редакції 27.11.2019.

Reference

1. Konstytutsiya Ukrainy: chynne zakonodavstvo [Konstytutsiya Ukrainy] : ofits. tekst. Kyiv: Alerta, 2016. 80 s. [in Ukr.].
2. Tolochko, O. (2012) Pravova pryroda protsesual'noho kerivnytstva prokurorom dosudovym slidstvom. [The legal nature of procedural guidance by the prosecutor in the pre-trial investigation]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrainy*. № 2. S. 60–64. [in Ukr.].
3. Pro prokuraturu : Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnya 2014 r. [Law of Ukraine of 14 October 2014 “On the Prosecutor’s Office”]. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2014. № 87. St. 2471. [in Ukr.].
4. Tertyshnyk, V. M. (2018) Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho protsesual'noho kodeksu Ukrainy. [Scientific and Practical Commentary on the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Vyd. 15-te, dopovn. i pererob. Kyiv: Pravova Yednist', 2018. 854 s. [in Ukr.].
5. Savytskyy, V. M. (1975) Ocherk teoryy prokurorskoho nadzora v uholovnom sudoproizvodstve. [An Essay on the Theory of Prosecutorial Oversight in Criminal Justice]. Moskva: Nauka. 382 s. [in Russ.].
6. Tushev, A. A. (2005) Prokuror v uholovnom protsesse Rossyyskoy Federatsyy [Prosecutor in the criminal trial of the Russian Federation] / nauch. red. dokt. yuryd. nauk, prof. Y. F. Demydov. Sankt-Peterburh : Yzdatel'stvo R. A. Aslanova «Yurydycheskyy tsentr Press». 325 s. [in Russ.].
7. Yurchyshyn, V. M. (2012) Rol' i mistse prokurora u dosudovomu provadzhenni. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava* [The role and place of the prosecutor in the pre-trial proceedings. *Actual Problems of State and Law*] : zb. nauk. prats' / redkol.: S. V. Kivalov (holov. red.) ta in.; vidp. za vyp. V. M. Dr'omin. Odessa: Yuryd. lit. Vyp. 64. S. 489–497. [in Ukr.].

8. Skaredov, H. Y. (1987) Uchastye prokurora v sledstvennykh deystviyakh. [Participation of the prosecutor in investigative actions]. Moskva. 212 s. [in Russ.].
9. Safronyak, R. (2013) Protseusual'ne stanovysheche storony obvynuvachennya. [The procedural position of the prosecution]. *Visnyk prokuratury*. № 4. S. 67–73. [in Ukr.].
10. Kryminal'nyy protses [Criminal process] : pidruchnyk / O.V. Kaplina, O.H. Shylo, V.M. Trofymenko ta in. ; za zah. red. O.V. Kaplinoi, O. H. Shylo. Kharkiv: Pravo, 2018. 584 s. [in Ukr.].
11. Koval'chuk, S. O. (2017) Vchennya pro rechovi dokazy u kryminal'nomu protsesi [The doctrine of material evidence in the criminal process] : teoretyko-pravovi ta praktychni osnovy: monohrafiya. Ivano-Frankivs'k: Suprun V.P., 2017. 618 s. [in Ukr.].
12. Kryminal'nyy protseusual'nyy kodeks Ukrayiny [The Criminal Procedure Code of Ukraine] : redaktsiya vid 22.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. [in Ukr.].
13. Ekspertyzy u sudochynstvi Ukrayiny [Expertise in the judiciary of Ukraine] : nauk.-prakt. posib. / za zah. red. V.H. Honcharenka, I.V. Hory. Kyiv: Yurinkom Inter, 2015. 504 s. [in Ukr.].
14. Kryminal'nyy protseusual'nyy kodeks Ukrayiny z postateynymy materialamy praktyky Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny, Verkhovnoho Sudu Ukrayiny ta Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrayiny z roz'hlyadu tsyvil'nykh i kryminal'nykh sprav: dovidkove vydannya. [The Criminal Procedure Code of Ukraine with the statutory materials of the practice of the Constitutional Court of Ukraine, the Supreme Court of Ukraine and the Supreme Specialized Court of Ukraine on civil and criminal cases: a reference edition]. U 2 t. T. 1. Dosudove rozsliduvannya / uklad.: A.V. Stolitniy, M.I. Snihar, S.D. Nesterenko ta in.; za red. d-ra yuryd. nauk A.V. Stolitn'oho. Kyiv: Natsional'na akademiya prokuratury Ukrayiny, 2018. 976 s. [in Ukr.].
15. Kozak, O. V. (2011) Oderzhannya zrazkiv dlya ekspertnoho doslidzhennya u kryminal'nomu sudochynstvi Ukrayiny [Obtaining Samples for Expert Research in the Criminal Procedure of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.09. Donets'k. 207 s. [in Ukr.].
16. Sheyfer, S. A. (2001) Sledstvennye deystviya: Sistema y protseusual'naya forma. [Investigative actions: System and procedural form]. Moskva: OOO Yzd-vo «Yurlytynform». 208 s. [in Russ.].
17. Yurchyshyn V. M. Funktsiyi prokurora u dosudovomu rozsliduvanni: teoriya i praktyka: dys. ... dokt. yuryd. nauk [Functions of the prosecutor in the pre-trial investigation: theory and practice] : spets. 12.00.09. Zaporizhzhya, 2017. 442 s. [in Ukr.].

SUMMARY

Yurchyshyn V. M. Procedural order of selection of biological samples in the person in the pre-examination investigation. The article deals with ascertaining of the concept, essence, legal character of biological samples for conducting an expertise in criminal proceeding. The legal grounds of getting samples for the expertise are generalized. The purpose, reasons and tasks of getting biological samples are distinguished. Procedural and tactical features of getting biological samples from the person at the organizational, preparatory and subsequent stages are revealed, the methods of fixing selected biological samples are characterized. The procedural powers of the investigator, prosecutor, investigating judge and court in the forcible selection of biological samples from the suspected or accused person are investigated.

The prerequisite for obtaining specimens for examination at the stage of pre-trial investigation is the request of the criminal proceedings party to conduct the examination (decision of the investigator or prosecutor on the order of examination) in the case of consent to voluntarily submit biological samples or appointment at the request of the prosecution for selection (at the investigating judge's request, the investigating judge's decision). Thus, a sufficient or legal basis for obtaining such samples from both the suspect, accused, or the victim or witness has a real need for them in the course of the criminal proceedings.

For the purpose of obtaining the eligibility for expert judgment, samples may be divided into those that are used to solve identification problems and those that are used to solve unidentifiable problems, whether diagnostic or classification, or related to situational tasks. The ultimate purpose of obtaining biological specimens is to obtain from a party to criminal proceedings or a court a reasoned expert opinion, drawn up both on the basis of the investigation of these specimens and on the basis of their comparison with the evidence in the case. There is no other law in Ukraine, so there are no grounds for obtaining samples for a different purpose.

Collecting reference material (sample) that can be used to conduct comparative expert examination of evidence in criminal proceedings can be considered as a task for obtaining samples. Subjects of deciding to obtain biological specimens for expert examination in accordance with the current Criminal Procedural Code of Ukraine are the prosecution party, the defense party, the investigating judge at the pre-trial stage, the court at the trial stages.

Keywords: *investigator, prosecutor, investigating judge, court, forced selection of biological specimens, person.*